

О.В.Булгакова (Київ)

КРУГЛИЙ СТІЛ «ШЛЯХ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ: ДО 25-РІЧЧЯ ПРИЙНЯТТЯ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРО ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ УКРАЇНИ»

Присвячений ювілею проголошення Декларації про державний суверенітет України захід відбувся 22 вересня 2015 р. в Інституті історії України НАНУ. У ньому взяли участь понад 20 представників різних державних, наукових та освітніх установ нашої країни: Інституту законодавства Верховної Ради України, академічних Інституту історії України НАНУ, Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Кураса, Національного педагогічного університету імені М.Драгоманова, Київського університету імені Б.Грінченка, Національного університету «Киево-Могилянська академія».

Круглий стіл відкрив директор Інституту історії України НАНУ акад. НАН України *В.Смолій*. У вступному слові він наголосив, що поява Декларації про державний суверенітет України не була спонтанною, а стала результатом об'єктивного розвитку історичного процесу, наслідком сукупності факторів, насамперед «перебудову». Цей документ акумулював у собі весь попередній історичний досвід і визначив політичні цілі розвитку державотворення в Україні. Було відзначено появу великої кількості праць, присвячених Декларації й державотворчим процесам, охарактеризовано науковий доробок співробітників Інституту історії України НАНУ з історії державотворення. *В.Смолій* підкреслив, що цей документ, передумови й наслідки його прийняття ще аналізуватимуть історики, політологи, юристи.

Свою роботу круглий стіл розпочав із виступу д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАН України, директора Інституту законодавства Верховної Ради України *О.Копиленка* («Декларація про державний суверенітет України і розвиток сучасного законодавства»), який відтворив передумови ухвалення документа та його вплив на подальший законотворчий процес, наголосивши на тому, що восени 1990 р. розпочалася робота над новою Конституцією. Також було проведено історичні паралелі та зроблено правову оцінку законодавства України.

Із повідомленням «Народний рух України і перспективи національної державності» виступив д-р іст. наук, проф. *О.Майборода* (Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф.Кураса НАН України), зробивши акцент на тому, що Декларація про державний суверенітет ухвалювалася Верховною Радою, більшість якої складала партійна номенклатура, і цей документ був етапом у здобутті незалежності України.

Тематичний блок, присвячений «параду суверенітетів» і розпаду СРСР, було представлено доповідями д-ра іст. наук, проф. *С.Кульчицького* (Інститут історії України НАНУ; «Конституційні передумови “параду суверенітетів” (1988 р.)»), д-ра іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України *В.Даниленка* (Інститут історії України НАНУ; «Розпад СРСР як історична закономірність»), канд. іст. наук, ст. наук. співроб. *О.Андрощука* (Інститут історії України НАНУ; «Рік напіврозпаду: процеси суверенізації республік СРСР у 1990 р.»). Увагу присутніх привернув виступ д-ра іст. наук, проф., провід. наук. співроб. *В.Марочка* (Інститут історії України НАНУ) «Від декларативної до справжньої незалежності: теорія і практика».

Міжнародна рецепція суверенізації України знайшла своє відображення у ґрунтовних повідомленнях д-ра іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України *С.Віднянського* (Інститут історії України НАНУ) на тему «Декларація про державний суверенітет

України і проблема визнання незалежності України»; д-ра іст. наук, провід. наук. співроб. *А.Мартинова* (Інститут історії України НАН України) «Декларація про державний суверенітет України у контексті стратегічних зовнішньополітичних дискусій» та магістра історії, мол. наук. співроб. *Т.Шульги* (Інститут історії України НАНУ) «Зовнішньополітична та безпекова програма Декларації про державний суверенітет як симптом дезінтеграції Радянського Союзу».

На історії суверенізації республіки зацентували увагу присутніх д-р іст. наук, проф., чл.-кор. Національної академії педагогічних наук України *О.Удод* (Інститут історії України НАНУ; «Історія суверенізації України: інформаційні практики та способи репрезентації») та аспірант *А.Любарець* (Інститут історії України НАНУ; «Суверенізація України у дискурсі національно-демократичної опозиції (1990–1991 рр.)»).

Суспільно-політичні обставини проголошення Декларації про державний суверенітет України було висвітлено у виступах канд. іст. наук, ст. наук. співроб. *М.Смольницької* (Інститут історії України НАНУ; «Суспільні настрої в Україні напередодні прийняття Декларації про державний суверенітет України») та канд. іст. наук, доц., ст. наук. співроб. *О.Бажана* (Інститут історії України НАНУ; «Декларація про державний суверенітет України: розробники та процедура ухвалення»).

Ставлення соціальних верств населення до Декларації про державний суверенітет України було розкрито у виступах канд. іст. наук, ст. наук. співроб. *С.Юсова* (Інститут історії України НАНУ; «Ставлення релігійних спільнот до процесів суверенізації України») та д-ра іст. наук, провід. наук. співроб. *С.Падалки* (Інститут історії України НАНУ; «Декларація про державний суверенітет України у соціально-політичному житті українського селянства»).

Активізації духовно-культурного життя в Україні наприкінці 1980-х рр. присвячувався виступ канд. іст. наук, ст. наук. співроб. *С.Кота* (Інститут історії України НАНУ; «Питання повернення та реституції українських культурних цінностей з Росії як складова українського національного піднесення в кінці 1980-х рр.»). Екологічний рух напередодні ухвалення Декларації про державний суверенітет України відображено у виступі канд. іст. наук, ст. наук. співроб. *Л.Ковчак* (Інститут історії України НАНУ; «Екологічні чинники процесів суверенізації України (кінець 1980-х – 1991 рр.)»). Д-р іст. наук, проф. *В.Борисенко* (Київський національний університет імені Т.Шевченка) запропонувала присутнім тему «Антидержавні міфи про “народи” в Україні». Європейська інтеграційна перспектива України і проблеми правової свідомості привернула увагу канд. іст. наук, ст. наук. співроб. *О.Горенка* (Інститут історії України НАНУ).

Закриваючи круглий стіл В.Даниленко наголосив на тому, що природа та суспільство розвиваються за одними й тими самими законами. Тож ухвалення Декларації про державний суверенітет України, ставши об'єктивною реальністю, закономірно призвело до проголошення незалежності. Усебічне осмислення й усвідомлення значимості цього документа для історії нашої країни ще попереду. Частина його положень утілено у життя, частина втратили своє історичне значення, а частина залишаються нереалізованими. Сьогодні ми є свідками конституційного процесу. Було б дуже добре, якби політичні сили ставилися до сучасного законотворення з більшою відповідальністю й обережністю, ураховуючи досвід минулого і не повторюючи його помилок.

Круглий стіл пройшов у діловій і конструктивній атмосфері, а його матеріали будуть опубліковані у черговому випуску фахового збірника «Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика».